

Strateški načrt razvoja Narodnega muzeja Slovenije

Poslanstvo in vizija

Poleg temeljnega poslanstva, zapisanega v ustanovitvenem aktu NMS (zbiranje, ohranjanje, dokumentiranje in proučevanje premične kulturne dediščine kot primarnega historičnega vira za zgodovino slovenskega etničnega prostora), je bistveno poslanstvo muzeja predstavljanje te dediščine ter izsledkov analiz in ovrednotenja le-te najširši javnosti z najrazličnejšimi standardnimi in sodobnimi prijemi (stalna razstava, občasne razstave, strokovne in poljudne publikacije, predavanja, uporaba elektronskih medijev – splet, zgoščenke, videoprodukcija). Le s pomočjo interpretacije predmetov premične dediščine, ki predvsem za starejša obdobja temelji na zamudnem in objektivnem vrednotenju artefaktov v njihovem izvornem kontekstu, je namreč mogoče objektivno prikazovanje in podajanje nacionalne zgodovine. V pomoč interpretaciji (proučevanje) in prezentaciji muzejskega gradiva pa so različni programi izobraževanja. Ti morajo potekati tako v okviru posamičnih strok kot tudi v okviru muzeologije same. Le strokovnjak, ki ima suvereno znanje na svojem osnovnem področju, lahko zadovoljivo rešuje probleme tudi na nivoju muzealstva.

Premična dediščina v nacionalnih muzejih bi morala biti prav zaradi svoje edukativne vloge dostopna najširšemu krogu obiskovalcev, to pa bi bilo mogoče le s sistemsko vzpostavitvijo prostega vstopa vsem obiskovalcem. Pri dosedanem načinu vrednotenja uspešnosti muzejskih ustanov to seveda ni mogoče. V svoje programe bomo poskušali vključiti čim več skupin ljudi z omejenimi sposobnostmi. NMS je v letu 2003 na tem področju opravil pionirsko delo, na spletni strani Narodnega muzeja Slovenije je namreč ponudil možnost obiska slepim in slabovidnim. Tovrstni programi bodo tudi v prihodnje ena od nalog NMS.

Pomemben segment poslanstva NMS naj bi predstavljalo inovativno pedagoško delo z uvajanjem vseh možnih prijemov (vodniki po zbirkah za različne izobrazbene stopnje, muzejske delavnice, otroške igralnice, uvajanje določenih šolskih programov s pomočjo posameznih muzejskih predmetov oziroma njihovih sklopov). Hkrati bomo nadaljevali z že uveljavljenimi andragoški programi, ki smo jih pred leti uvedli med prvimi in postajajo stalnica (torkova predavanja, vitrina meseca, strokovna vodstva po razstavah in dnevi odprtih vrat).

Narodni muzej Slovenije je že v preteklosti tudi na področju razstavne dejavnosti sodeloval z ostalimi slovenskimi muzeji ter z nekaterimi drugimi institucijami. Gostovanja z lastnimi razstavami ter prikaz pomembnih razstav slovenskih muzejev v matični stavbi NMS bomo v prihodnosti še okrepili. Pomembno vlogo bo (kot doslej) imelo tudi sodelovanje s tujimi sorodnimi muzeji.

Velik poudarek bodo oddelki in druge službe tudi v prihodnje namenili informatizaciji. NMS že dolga leta sistematično izgrajuje podatkovne baze gradiva premične kulturne dediščine za posamična matična področja. Glavne naloge v prihodnje bodo nadgradnja in dopolnjevanje baz v skladu s tehnološkim razvojem in priprava vzorčnega primera registra za vsa tri matična področja v muzeju.

Narodni muzej Slovenije je osrednji nacionalni muzej z nalogo izvajanja matične službe na področju arheologije, uporabne umetnosti in numizmatike. S tem v zvezi je že v preteklosti

lokalnim muzejem nudil vso strokovno pomoč, še zlasti na področju dokumentiranja gradiva, ter jo bo tudi v prihodnje.

Če povzamem, osnovni cilj je doseganje odličnosti na vseh omenjenih področjih delovanja nacionalnega muzeja.

Stanje, naloge in cilji

Temeljni pogoj razvoja slovenskega osrednjega muzeja je obnova in posodobitev dotrajane muzejske stavbe, hkratna vzpostavitev privlačnega razstavnega programa ter vzpostavitev odličnih pogojev za varno čuvanje premične kulturne dediščine. Terminalske programe naj bi pogojevali osnovni zgodovinski mejniki: 185-letnica in 190-letnica osrednjega slovenskega muzeja, ki ju bo NMS praznoval leta 2006 oziroma 2011.

Infrastrukturni segment

Osrednja muzejska stavba

STANJE

Muzej je prostorsko ujet v spomeniško zaščiteno historično stavbo, ki razen podnivojsko ne dopušča širitve. V muzejski stavbi trenutno ni prostora za sodobno muzejsko trgovino, kavarno, sodobne sanitarije za obiskovalce, ni skladišč za razstavno opremo, predvsem pa ni sodobnih razstavnih dvoran za stalno in za občasne razstave. Arhivsko gradivo strokovnih oddelkov v podstrešnih prostorih se čuva v klimatsko neprimernih prostorih. Slabo je bila izvedena prenova podstrešja, zlasti izolacija in izvedba hodnika okoli delovnih prostorov na podstrešju, rezultat česar je pogosto zatekanje v delovne prostore in prostore z arhivskim gradivom skozi stene oziroma skozi strop. Odvodnjavanje s strehe je napačno projektirano, posledica česar je zatekanje v muzejski atrij ter zamakanje v kotih atrija ter na notranjih hodnikih ter neredko izliv vode v osrednjem muzejskem depoju pod atrijsko dvorano. Več kot nujen deziderat je požarno stopnišče, saj je trenutno za vse zaposlene na podstrešju edini možen izhod osrednje stopnišče. Trenutno ima osrednji nacionalni muzej na voljo skromnih 500 m² razstavnih površin v 1. nadstropju ter 400 m² v atriju. Razstavniki v 1. nadstropju so brez sodobne električne napeljave, brez sodobnih varnostnih naprav ter brez kableske opreme za namestitve sodobnih medijev. Klimatske razmere v konec 80. let zgrajenem osrednjem depoju so katastrofalno slabe in neustrezne, zato je nujna sanacija klimatskih naprav. Numizmatični kabinet je statično in varnostno neprimerno umeščen v podstrešne prostore.

Trenutno je v stavbi še vedno Prirodoslovni muzej Slovenije, ki pa naj bi se po načrtih MK do leta 2007 izselil na novo lokacijo, kar omogoča načrtovanje dokončne posodobitve muzejske stavbe.

TERMINSKI NAČRT POSODOBITVE STAVBE NMS

2005

- usposobitev novopridobljenih prostorov v kleti NMS (okoli 700 m²)
- pridobitev projektne dokumentacije za prenovu celotne stavbe NMS v skladu s programsko nalogo, ki je bila MK predana julija 2003

2006

- otvoritev novih ustrezno opremljenih prostorov v kleti s stalno egipčansko razstavo
- končana gradbena dela v pritličju v skladu s projektno dokumentacijo

2007

- oprema prostorov v pritličju ter na ta način vzpostavitev novih razstavnih dvoran ter novih prostorov Numizmatičnega kabineta
- po izselitvi PMS prenova 1. nadstropja in usposobitev razstavnih dvoran

2008

- po izselitvi PMS sanacija kletnih prostorov, kjer delujejo konservatorsko-restavratorske delavnice. Sanacija depojev pod atrijem, namestitve nove strojne opreme za krmiljenje ustrezne klime
- otvoritev stalne razstavne postavitve zgodovine slovenskega prostora

2009

- prenova podstrešnih prostorov in sanacija atrijske strehe

Depoji gradiva premične kulturne dediščine

STANJE

Arheološko gradivo se hrani v konec 80. let zgrajenih prostorih osrednjega depoja. Prostora zmanjkuje. V tem depoju se čuvajo tudi drobni predmeti uporabne umetnosti. Večji del slednjega gradiva se čuva v povsem neprimernih in dobesedno razpadajočih prostorih Uršulinskega samostana v Ljubljani, ki je bil medtem vrnjen Uršulinkam. NMS nima primerne prostora za čuvanje občutljivega »arheološkega« lesenega gradiva. Potrebno je urediti tudi osrednji slovenski depo osteološkega gradiva.

TERMINSKI NAČRT

V sklopu Metelkove se v namensko določeni stavbi uredijo ogledni depoji gradiva uporabne umetnosti. Projekt je odobren, izvajalec za gradbena dela 1. faze je izbran. Na MK smo že večkrat apelirali, da v okviru podzemnih depojev najde mesto tudi za osrednji depo osteološkega gradiva ter za leseno »arheološko« gradivo. Osrednji depo v muzejski stavbi je potrebno sanirati v smislu sanacije uravnavanja klime. Po izselitvi dela gradiva uporabne umetnosti na Metelkovo se celoten osrednji depo nameni za hranjenje arheološkega gradiva.

2005

- Metelkova – gradbeno dokončani in opremljeni novi podzemni depojski prostori, s čimer je mogoč prenos gradiva iz začasnih depojskih prostorov na različnih lokacijah

2006

- Metelkova – prenova in oprema celotne stavbe ter pričetek funkcioniranja stavbe

2007

- Osrednja stavba (Muzejska ul.) – sanacija osrednjega depoja

Razstavni segment

STANJE

Trenutno je mogoča le priprava manjših razstav lastne produkcije oz. gostujočih razstav. Ob tem se pri postavitvi razstav v muzejskem atriju vedno zastavlja vprašanje morebitnega zatekanja vode. Stalne razstave s prikazom zgodovine slovenskega prostora na 500 m² z zastarelo infrastrukturo ni mogoče postaviti, kar je sicer katastrofa za osrednjo muzejsko institucijo ter odraz državne kulturne politike.

Letna podpora MK razstavnemu programu NMS znaša od leta 2002 povprečno 22900 €, kar zneso okoli 25 € na razpoložljivi m². Primerjava stroškov nekaj tipičnih razstav v prostorih NMS nadalje kaže, da je potrebno za zahtevnejšo razstavo načrtovati stroške med 300 in 500 €/m², pa tudi primerjava z nekaterimi večjimi razstavami v Sloveniji kaže na stroške okoli 215 €/m². Podpora MK se potemtakem približuje okoli 12 % potrebnih sredstev, če jih primerjamo s podatki nekaterih slovenskih muzejev.

Razstava	Strošek na m ²	Leto
Neandertalčeva piščal	(brez kataloga) 161 €	1997
Leonardo	496 €	1999/2000
Od Rimljanov do Slovanov	545 €	2000
Prešeren	(brez kataloga) 98 €	2000/2001
Stari smo 180 let	(brez kataloga) 9 €	2001
Theatrum	295 €	2002
Finfarji (PMMb)	(brez kataloga) 22 €	2002
Vučedolski Orion (AMZ)	(zloženka) 83 €	2002/2003
Poklon svetlobi	(katalog) 52 €	2003

Razstava	Strošek na m ²	
Kelti v Novem mestu (Dol. muzej)	160 EUR	
Rifnik (Pokr. muzej Celje)	236 EUR	
Grofje Celjski (Pokr. muzej Celje)	184 EUR	
Kelti na Celjskem (Pokr. muzej Celje)	275 EUR	

Predlogi NMS za pripravo gostovanja kakšne od izjemno odmevnih gostujočih razstav so s strani MK v zadnjem času praviloma zavrjeni, pa čeprav so običajno potrebna vsaj triletna pogajanja za pridobitev razstave ter za terminsko uskladitev (primer: Zakladi kraljice iz Sabe, svetovna razstavna uspešnica 2002 in 2003).

Pridobivanje sponzorjev zaradi takšnega stanja je oteženo. Zagotovljena stopnja financiranja razstavnega programa s strani ustanovitelja je prenizka, da bi omogočila podpis pogodbe za prevzem razstave, za katero bi nato lahko iskali sponzorje. Finančno zahtevna priprava stalne razstave sponzorjev namreč ne zanima, tudi iskanje morebitne podpore obsežni tematski razstavi, katere priprava traja okoli 3 leta, v fazi priprave ni mogoča.

NAČRT

Občasne razstave

Zapolnitev razstavnega programa z manjšimi lastnimi razstavami oz. gostovanji manjših tujih razstav (drugih slovenskih muzejev in razstav iz tujine). Sodelovanje s tujimi kulturnimi institucijami v Sloveniji, ki so že do sedaj zapolnjevale tudi razstavni program NMS (npr. Italijanski kulturni center, Francoski center Charles Nodier). Z lastnimi razstavami bi želeli tudi strokovno obdelati posamezne še neobdelane segmente premične dediščine in jih predstaviti javnosti (primer game, etikete itd.). Sistematično bomo predstavljali tudi gradivo oddelkov, ki v razstavnem segmentu do sedaj niso bili dovolj prisotni (Grafični kabinet).

Med večjimi tematskimi občasnimi razstavami si prizadevamo realizirati razstavo o arheološko izjemno bogati reki Ljubljanici. Naloga NMS bi bila tudi priprava velike občasne razstave (zanimiva bi bila tudi za tujino) o enem večjih poznorimskih gradbenih projektov v tem delu sveta, o rimskem obrambnem zapornem sistemu Claustra Alpium Iuliarum. Brez dvoma je prav nacionalni muzej poklican, da ob koncu izgradnje avtocestnega križa v Sloveniji predstavi rezultate večletnih arheoloških raziskovanj.

Tako kot v preteklosti bo NMS pri predstavljanju premične kulturne dediščine sodeloval z lokalnimi muzeji, odmevnejše razstave pa bo skušal prikazati tudi v svojih prostorih.

Stalna razstava v matični stavbi

Čeprav po terminskem načrtu skorajda ni mogoče pričakovati realizacije postavitve stalne razstave v prenovljenih prostorih pred letom 2008, je potrebno trdno delo ustrezne skupine sodelavcev NMS. V skladu s scenarijem postavitve, ki je bil že 2002 predložen MK, leta 2003 pa tudi strokovni javnosti, je potrebno pripravljati segmente, ki so zamudni, običajno pa tudi finančno izjemno zahtevni (virtualne rekonstrukcije naselij, stavb; filmske in animacijske rekonstrukcije življenja).

Stalna razstava na Blejskem gradu

NMS že od petdesetih let skrbi tudi za muzejsko zbirko na Blejskem gradu. Scenarij za prenovno razstavo je že nekaj časa izdelan, njegova realizacija pa je odvisna predvsem od prenove gradu (ki jo vodi Direktorat za kulturno dediščino) in pravne ureditve statusa gradu, na kar NMS nima vpliva. Financiranje razstave mora biti pokrito iz vstopnine na grad.

Izpopolnjevanje zbirk

Izpopolnjevanje zbirk je odvisno le od nakupov, saj je Uredba o vzpostavitvi muzejske mreže (UL 97 z dne 20. 10. 2000) povzročila, da NMS od leta 2000 ne more več pridobivati gradiva s področja Slovenije niti s klasičnih arheoloških terenov, iz katerih je stalno pridobival gradivo (Ljubljana in Barje, Stična). Kljub pravočasnim opozorilom NMS so odločbe MK sedaj vse po vrsti takšne, da gradivo tudi v primeru evidentno nacionalnih spomenikov odhaja v lokalne muzeje.

Sodelavci NMS si bodo prizadevali za spremembo Uredbe ter za vzpostavitev stanja, po katerem bo mogoče v določenih primerih tudi nacionalno pomembno gradivo pridobiti za nacionalni muzej.

Dokumentacijski segment

STANJE

Stanje dokumentiranosti premične kulturne dediščine, ki jo hrani Narodni muzej Slovenije, prikazuje naslednja tabela:

STANJE 31. DECEMBER 2003	skupno število muzealij	obdelanih muzealij	%	način obdelave
Num. kab.	81.211	65.050	81	rač. dok.
ZUU	55.137	26.807	48,6	rač. dok.
Arh. odd.	94.000 ¹	79.651	84,7	vpis v klasično invent. knjigo; rač. dok. le 12.255 predmetov oz. 13 %
Graf. kabinet	43.777	14.912	34	rač. dok.

Iz tabele je razvidno, da je stanje dokumentiranosti (predvsem v elektronski obliki) odvisno od stanja, v katerem so bile prevzete zbirke nekaterih oddelkov. Prikazano stanje je predvsem rezultat naporov strokovnih sodelavcev v zadnjih letih, ko se je stanje bistveno izboljšalo.

NAČRT

Načrtujemo, da bo do konca leta 2006 vse gradivo iz zbirk NMS dokumentirano v elektronski obliki. Prizadevali si bomo, da bi bilo čim več fotografij gradiva dostopnega tudi v digitalni obliki, vendar je hitrost tega dela odvisna od finančne podpore Ministrstva za kulturo.

16. 11. 2004

direktor Narodnega muzeja Slovenije

dr. Peter Kos

ZAPISNIK 4. SEJE SVETA NMS – 3. TOČKA

Svet je sprejel naslednji s k l e p :

“Svet NMS daje soglasje k strateškemu načrtu Narodnega muzeja Slovenije.”

¹ Ocenjujemo, da hrani Arheološki oddelek okoli 210.000 predmetov, vendar je v tej številki zajetega precej fragmentarnega gradiva (npr. ostankov antičnih fresk), ki se vodijo pod eno inventarno številko.